

Høst af mellemgrene fra skørtet i nobilis

- og den mulige økonomiske gevinst

Af Steen Forum

Tidligere er sammenhængen mellem stamtallet og klippeudbyttet i nobilisbevoksninger belyst her i bladet på grundlag af erfaringer fra Broholm og Gudbjerg (Velling & Fog: Udhugning i nobilisklippebevoksninger, PS nr. 2, s. 24).

Hovedkonklusionerne var, at hvis der startes med et stort stamtal (mindst 5000/ha), vil klippeudbytte indtil en bevoksningshøjde på ca. 6-7 m være betydeligt større end for bevoksninger med et stamtal på 2.500-3.000/ha.

Det skyldes at kulturen med det højere stamtal slutter tidligere (ved 3-4 meters højde). Efter denne højde bliver forskellen i klippeudbytte gradvist mindre indtil kulturen med det lave stamtal slutter ved de nævnte 6-7 m's højde.

Ved en bevoksningshøjde på ca. 7 til ca. 10 meter er der ikke stor forskel på *mængden*, der klippes, selv om forskellen på stamtallet stadig er stort (ca. 3.000 stammer/ha i den førstnævnte og 1.400 i den sidstnævnte).

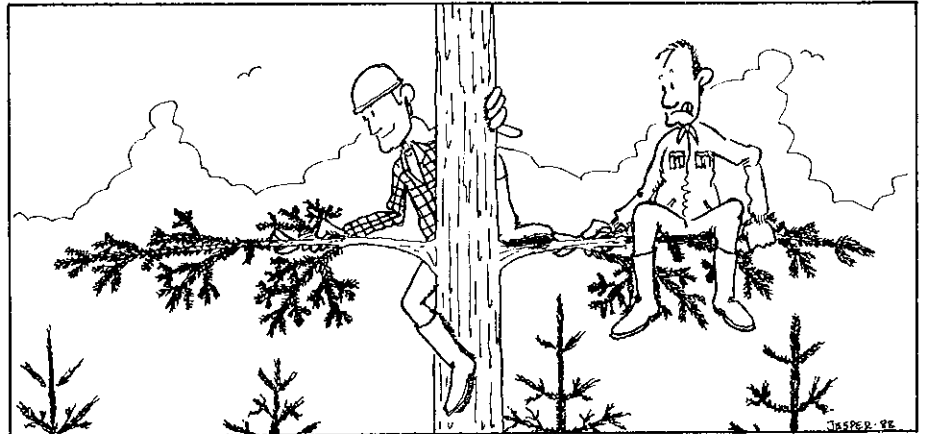
Fra bevoksningshøjder over ca. 10 meter har klippeudbyttet været størst i bevoksninger med det *lave* stamtal (der tyndes sidste gang ved ca. 18 m's højde til et stamtal på 8-900 stk./ha, hvor stamtallet i den "tætte" bevoksning er ca. det dobbelte).

Selv om denne sidste erfaring hvilede – og hviler – på et spinkelt grundlag tyder erfaringer fra enkelte andre distrikter på at hypotesen er korrekt.

Videnskabelige undersøgelser

Statens forstlige Forsøgsvæsen offentliggjorde i 1979 udbyttmålinger på Lindenberg, Frijsenborg og Ulborg, hvoraf det fremgik at klip i utyndede nobilisbevoksninger syntes særdeles lovende. (Carl Bang: Grøntudbytter ved forskellige klippemetoder og -intensiteter i Nobilis. DFF bd. XXXVII, s. 1 - 22).

Det er i høj grad blevet tolket i erhvervet som at størst muligt stamtal giver størst klippeudbytte. Forsøgsresultaterne har dog kun gyldighed for bevoksninger under 20 år (Lindenberg), 24 år (Frijsenborg) og 18 år (Ulborg) – svarende til bevoksningshøjder på ca. 8, 10 og 7 meter. Dette er lavere end de højder, hvor forskellen i klippeudbyt-

Figur 1.
Der er mere og mindre hensigtsmæssige måder at klippe nobilis på.

tet ifølge de praktiske erfaringer bliver mærkbart.

Desuden har det ikke været målet på Forsøgsvæsenets prøveflader at opbygge et produktionsapparat under de endnu uklippede grenkranse. Senere – endnu ikke publicerede – målinger har vist faldende klippeudbytte ved en bevoksningshøjde på ca. 10 meter.

Forsøgsresultaterne kan derfor ikke afkræfte påstanden om, at stort stamtal i starten og stærk tynding senere giver det største klippeudbytte.

Klippeteknikken skal være i orden

Stamtalsafviklingen gør det imidlertid ikke alene. Det er afgørende, at skørtets udvikling fremmes, således at der senere kan høstes mellemgrene fra skørtet (skørt: internodier på stammen og det inderste efterladte kryds på grenene).

Pyntegrøntsektionens besigtigelse af nobilisbevoksninger overalt i landet viser at mange producenter stadig ikke mestrer den rette klippeteknik (det kan selvfølgelig være fordi de ikke tror på den!?).

Mange klipper grenene inde ved stammen (figur 1) eller tynder for svagt til at skørtet kan udvikles. Det har medført, at det fremtidige produktionsapparat er visnet enten som f.eks. gravdækning eller på træet.

Merudbyttet i stærkt tyndede og korrekt klippede bevoksninger over 10 meter skyldes netop, at der er taget hensyn til skørtets udvikling allerede fra en bevoksningshøjde på 6-7 meter (figur 2). Kvalitetsudfaldet til kvaliteterne II gl,

II ung, III og IV på Broholm og Gudbjerg viste sig i høj grad at være sammenfaldende. Det betyder imidlertid ikke, at det reelt var de samme typer af grene, der blev høstet. Denne uigenkendskethed af de reelle kvaliteter skyldes bl.a., at det nugældende sorteringsreglements kvalitet IV indeholder en række typer klippegrønt.

I Broholms svagt tyndede bevoksninger var andelen af grene fra de primære grenkranse størst. En del af disse grene blev solgt til IV-sorteringspris, fordi farven var ret ringe og der ofte forekom afslidte skudspidser.

I Gudbjergs – stærkt tyndede – bevoksninger var andelen af mellemgrene fra skørtet størst. Særligt for mellemgrene fra den belyste del af stammen opnåedes der priser i den øverste del af IV-spændet på grund af den mere blå farve.

Efterspurgte egenskaber

Sektionens markedsanalyser viser, at en meget stor del af nobilisgrøntet forlader detailldet i mere eller mindre forarbejdet tilstand i form af kranse, dekorationer, håndbundter osv. Salget i detailldet er de senere år gået i retning af større andel af de nævnte produkttyper.

Denne udvikling vil efter alt at dømme fortsætte de kommende årtier. Klippegrønt, der er egnet til forarbejdning, dvs. med egenskaber som: Bøjelige grene, god dækkeevne, god nålerejsning og blålig farve, er stærkt efterspurgt på vore hovedmarkeder. Ved tynding og korrekt klippeteknik kan der fra skørtet netop høstes blå mellemgrene med

Figur 2. Grenene i fjerde grenkrans er blevet klippet af, så der kun sidder stubben tilbage. I femte krans er stangsaksen netop ved at klippe en gren af, således at der efterlades 1 kryds på træet. Fra begge grenkranse høstes der ved grene med 3 kryds. Denne høstteknik muliggør høst hvert andet år og at der kommer lys til skørtet.

disse egenskaber (figur 3 og 4 og bladets forside).

Merudbyttets økonomiske betydning

Spørgsmålet er, om det kan betale sig at følge de skitserede anvisninger i fremtiden. Om fremtiden er det som bekendt vanskeligt at spå, men såkaldte kvalificerede gæt skader næppe.

Antag, at der netop er anlagt en nobilis-kultur på 2 ha med ca. 5-6.000 planter/ha. I den ene halvdel tyndes svagt i løbet af en 50-årig omdrift, og klippeudbyttet kommer overvejende fra primære grenkransgrene.

I den anden halvdel tyndes stærkt fra en bevoksningshøjde på 6-7 meter, og klippeteknikken sigter på at fremme skørtets udvikling. Det forventede kvantitative udbytte for de to halvdele ses på figur 5 (jvf. erfaringerne fra Broholm og Gudbjerg).

Regnes der økonomi på de to udbytteforløb, finder man at kapitalværdien er 12% højere for den stærkt tyndede bevoksning (forudsætningerne er: Samme dyrkningsindsats, samme kvalitetsfordeling – jvf. erfaringerne fra Broholm og Gudbjerg – og grøntet sælges til priser med bevaret købekraft, den marginale trækprocent er på 68%, der forlanges en real efter-skat kalkulationsrentefod på 3% – hvilket med den nuvæ-

Figur 3 og 4. Et bundt - og en enkelt blå mellemgren fra den belyste del af skørtet. På grund af de bøjelige grene, den gode dækkeevne og blålige, rejste nåle er denne type klippegrønt stærkt efterspurgt i detailledet.

rende inflation på 5% svarer til en bankrente på 25,5%).

Denne forbedring skyldes alene merudbyttet. Selvom kvalitetsudfaldet – fordelt til det nugældende sorteringsreglement – er ens i løbet af omdriften, er det som nævnt ikke grønt med ens egenskaber der høstes. Der må forudses forskellige prisudviklinger på grøntet fra de to bevoksninger.

Der anlægges mange nobilis kulturer i disse år, og klippeudbyttet må forventes at stige de kommende årtier. Anlægges en pessimistisk synsvinkel er det tvivlsomt om den enkelte producent på længere sigt vil kunne afsætte sit grønt

til priser med bevaret købekraft – som forudsat i beregningen ovenfor.

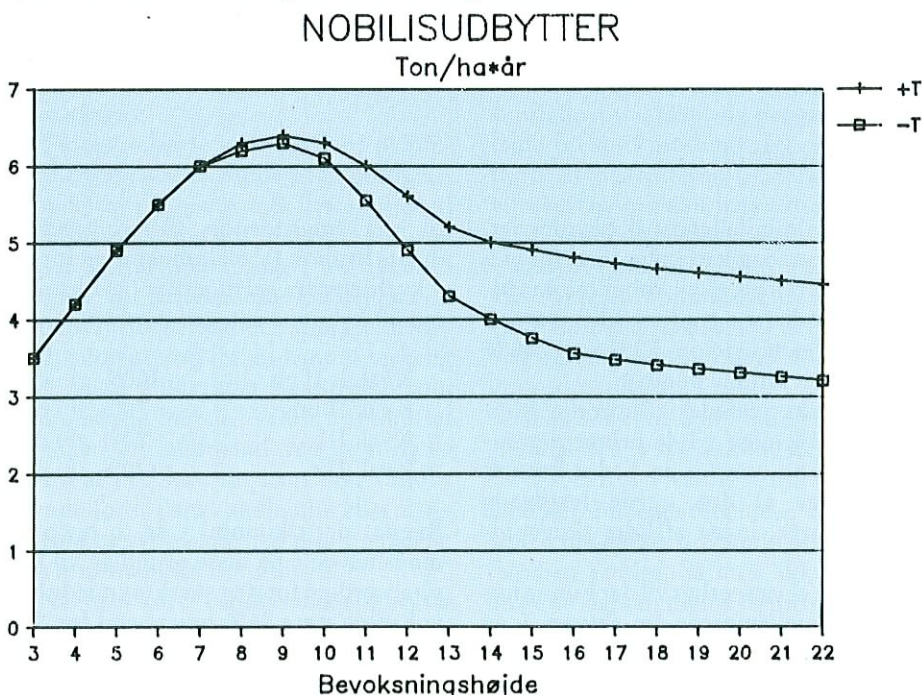
Forskellige prisudviklingers betydning

Antag derfor, at de fire kvaliteter klippegrønt fra den svagt tyndede bevoksning vil have forskellige prisudviklinger, således at salgsprisen udtrykt i købekraft for de fire kvaliteter om 50 år er

Kval. I, II gl:	90% af i dag
Kval. II ung:	60% af i dag
Kval. III:	80% af i dag
Kval. IV:	90% af i dag

Fortsættes på side 14

Figur 5. Klippeudbyttet i en svagt tyndet nobilisbevoksning (-T) og i en stærkt tyndet (+T). Merudbyttet i sidstnævnte bevoksning består af mellemgrene fra skørtet.

Specialplanteskole for NGR og NOB

Af Kaj Østergård

Pyntegrøntsektionen har løbende kontakt med en række planteskoler. Formålet hermed er i et samarbejde med planteskolerne at fremme rådgivningen overfor vore medlemmer med hensyn til træarter og provenienser på pyntegrøntområdet.

Gennem denne kontaktflade til planteskolerne får vi et godt kendskab til de enkelte planteskolers produktudbud. En af de planteskoler, der satser på specialproduktion af pyntegrønttræarterne er Bredal, og Pyntegrøntsektionen har besøgt planteskolen for at iværksætte et tættere samarbejde.

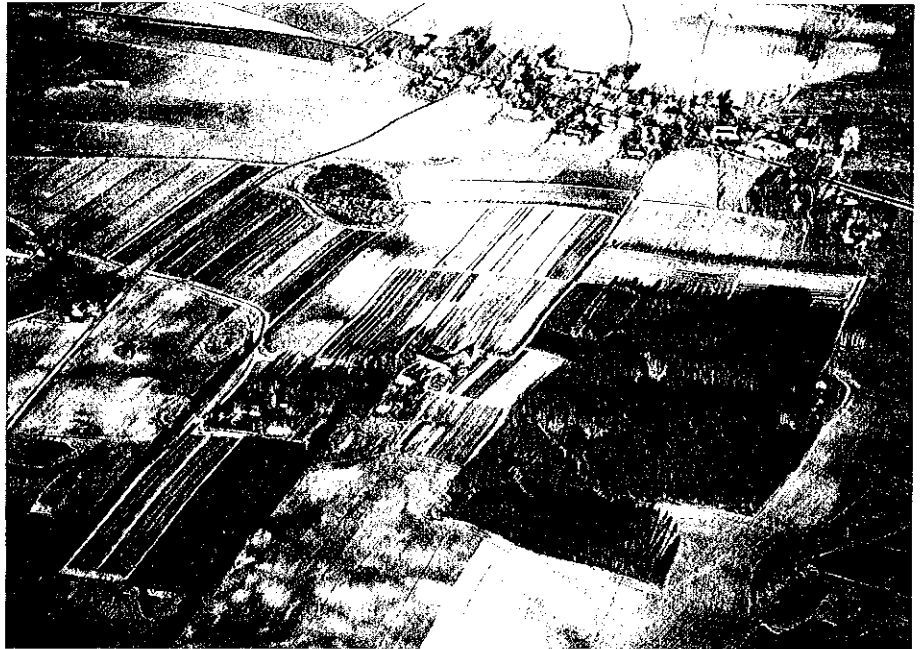
Ydre rammer

Planteskolen er beliggende i den østlige del af Roldskov-komplekset i det smukke Himmerland.

Bredal Planteskole er opkaldt efter navnet på den gård, hvis jorder danner det fysiske grundlag for planteskolen. Planteskolen dækker i dag et areal på ca. 12 ha og huser ca. 5 mill. planter.

Planteskolen blev startet i 1977 af planteskolens nuværende ejere, *Jens Stevn* og *Ole Ernst*, begge skovteknikeruddannede fra 1978.

De to ejere startede ganske småt i 1977 med ca. 200 m² og har siden årligt ca. fordoblet produktionsarealet. "– Vi mener nu at have opnået en ideel størrelse, hvor vi kan leve af planteskolen og samtidig tilbyde planterne, og dermed vore kunder en optimal behandling. Vi føler nok, der ligger en fristelse

Bredal Planteskole ligger ved landsbyen Siem - i kanten af Roldskov-komplekset. Som det ses er mange bede vinterdækket med SK-Skyggenet.

i at fortsætte udvidelsen, når det går godt; men vi mener samtidig at det let ville kunne ske på bekostning af plantekvaliteten", udtaler ejerne.

Hvem beskæftiger I ud over jer selv?

– Sidste år ansatte vi en gartner med specialkendskab til planteskole drift, og foruden ham beskæftiger vi 8-10 medarbejdere i sommerhalvåret.

Hvad er jeres strategi?

– De første 5-6 år arbejdede vi meget ihærdigt på at etablere en skovplanteskole i gammeldags forstand. Vi anså det for meget vigtigt, at vi havde alle 35 gængse arter lige fra rødgran og eg til hæg og røn. De senere år har vi specialiseret os i produktion af pyntegrøntarterne, nobilis og nordmannsgran. Vi sporer et klart behov for en specialplanteskole, der producerer netop disse arter i de allerbedste provenienser.

Fortsat fra side 13

(På mere almindeligt dansk betyder det, at hvis man idag kan købe 10 øl for et 5 kg-bundt II ung, så vil købekraften i løbet af omdriften gradvist blive forringet, således at man om 50 år kun kan få 6 øl for det samme bundt).

I den stærkt tyndede og "korrekt" klippede bevoksning vil de primære grenkranssegrene være af en bedre kvalitet som følge af den øgede lystilgang (bedre farve, ingen afslidte skudspidser).

Men nok så væsentligt vil der kunne høstes blå mellemgrene fra skøttet – en grønttype der som nævnt efterspørges stærkt. Henføres disse blå mellemgrene

til det nugældende sorteringsreglements kvalitet IV vil købekraften for de 4 kvaliteter fra sidstnævnte bevoksning om 50 år kunne antages at være:

Kval. I, II gl:	100% af i dag
Kval. II ung:	70% af i dag
Kval. III:	90% af i dag
Kval. IV:	120% af i dag

Regnes der økonomi i de to bevoksningshalvdele på disse grundlag vil kapitalværdien for den stærkt tyndede bevoksning være 26% højere end for den svagt tyndede (som følge af de forbedrede prisudviklinger og merudbyttet).

Konklusion

Vi trænger til bedre underbyggede data, der belyser sammenhængen mellem stamtalsafvikling, klippeteknik og det kvantitative og kvalitative udbytte.

Erfaringer fra praksis og markedsundersøgelser tyder dog på, at nutidsværdien af de fremtidige klippeudbytter i en nobilisbevoksning kan forbedres med mellem 1/10 og 1/4 ved hjælp af dels klippeteknikker der fremmer skøttets udvikling og dels stamtalsafviklinger der øger den blå farve og reducerer slidskaderne.